

УДК 378:364
DOI: 10.24144/2524-0609.2021.48.157-161

Зоська Яна Володимирівна
доктор соціологічних наук, професор
професор кафедри філософії та соціології
Маріупольський державний університет, м.Маріуполь, Україна
zoskayana@gmail.com
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0003-0407-1407>

Стадник Альона Георгіївна
кандидат соціологічних наук
доцент кафедри соціології та соціальної роботи
Класичний приватний університет, м.Запоріжжя, Україна
a.g.stadnyk@gmail.com
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0003-2986-9765>

Євсєєва Катерина Степанівна
студентка
кафедра соціальної роботи та психології
Національний університет «Запорізька політехніка», м.Запоріжжя, Україна
kt.evseeva01@gmail.com
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-2052-6216>

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ СОЦІОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН ДЛЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «231-СОЦІАЛЬНА РОБОТА»

Анотація. В період реформування вищої освіти України набувають актуальності проблеми, які пов'язані з методикою та технологією викладання соціологічних дисциплін у вищій школі для непрофільних спеціальностей. Соціологія, як наука набуває особливої актуальності в Україні, оскільки створює передумови для створення наукових засад свідомого громадянського суспільства, яка збагачує населення свободою мислення та гармонійним розвитком. За для того, щоб індивід використовував отриману свободу відповідально та ефективно потрібно розуміти фундаментальні засади функціонування різних інститутів держави, її соціальних явищ та процесів. Саме тому, існує потреба в аналізі та вдосконаленні існуючої методики викладання соціологічних дисциплін. Мета дослідження – дослідження методики викладання соціологічних дисциплін для студентів спеціальності «231 – Соціальна робота». У ході дослідження використано такі методи й підходи: системний аналіз – для з'ясування характеристик сучасних методик викладання соціологічних дисциплін у ЗВО; порівняльний і багатокритеріальний аналіз – для здійснення порівняння існуючих різновидів методик викладання у ЗВО; метод операціоналізації понять – для опису специфіки викладання соціологічних дисциплін у ЗВО. Методика викладання соціологічних дисциплін полягає у тому, що вона формує у студентів спеціальності «соціальна робота» культуру та мислення, здатність правильно сприймати соціальні процеси, що відбуваються у нашому посткомуністичному суспільстві, сприяє формуванню знань про соціальну дійсність, пояснює логіку процесів соціального розвитку, розробляє концептуальний апарат, методологію та методику соціологічних досліджень.

Ключові слова: соціальна робота; соціальний працівник; соціологія; методика викладання; заклади вищої освіти.

Вступ. Від початку розвитку викладацької майстерності до нашого часу, кожна людина, яка працює на посаді викладача все більш відточує свою майстерність, запорукою чого є не тільки знання теорії, а й обрана методика викладання, яка має йти шляхом постійного вдосконалення, задля того, щоб відповідати вимогам сучасності. Соціологічні науки є важливим елементом у теоретичному навчанні соціальних працівників. Кожна лекція має бути наповнена новою інформацією, нести у собі нові знання. Все це є запорукою успішного засвоєння матеріалу студентами.

Від кінцевого рівню освіти, по закінченню закладу вищої освіти (далі ЗВО), залежить якість послуг майбутніх спеціалістів (соціальних працівників). Тож, вміння правильно донести свої знання та вміння до аудиторії – це одне з найголовніших чинників успішного викладання, адже завдяки взаєморозумінню між студентом та викладачем можна домогтися успіху для обох сторін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, невирішеної раніше частини загальної проблеми. На сучасному етапі дослідження специфіки впро-

вадження дисциплін соціологічного спрямування у навчальний процес, методики та технології їх викладання висвітлено у працях С.Вакуленка, В.Воловича, які досліджували трансформацію соціологічної освіти у ЗВО в умовах Болонського процесу. У працях В.Коробова відображені особливості вітчизняної методики соціологічної освіти, проаналізовані напрями за для її удосконалення та мотивування як викладачів ЗВО, так і студентів у навчальному процесі. А.Козиряєв досліджував ключові проблеми існування вітчизняної соціологічної освіти, проблеми її створення як науки та дисципліни. В працях Н.Цимбалюк відображено особливості навчально-методичного забезпечення соціологічних дисциплін в українських ЗВО. У працях В.Танчера викладено деякі проблематику розвитку соціологічної науки, аргументується потреба застосування інтерпретативної методології в соціальному пізнанні, парадигмальної моделі викладання соціологічної дисципліни.

Методичні аспекти викладання соціологічних дисциплін у вітчизняних вишах розробляли такі українські науковці, як С.Бабенко, О.Безрукова, А.Горбач, Н.Коваліско, І.Ковальова, Ж.Малахова,

В.Огаренко, Ю.Сорока, В.Тарасенко та інші. Серед зарубіжних науковців, які досліджували методичні аспекти викладання соціологічних дисциплін, найбільш відомими є Е.Богардас, Л.Ераслан, Дж.Маккеоун, Д.Рейсмен, Дж.Франко, та інші.

Але, незважаючи на існуючі дослідження, які розкривають проблематику методики викладання соціологічних дисциплін в ЗВО, на сьогодні існує значний брак досліджень з методики викладання у ЗВО саме соціологічних дисциплін.

Метою статті є дослідження методики викладання соціологічних дисциплін для студентів спеціальності «231 – Соціальна робота». У ході дослідження використано такі методи й підходи: системний аналіз – для з'ясування характеристик сучасних методик викладання соціологічних дисциплін у ЗВО; порівняльний і багатфакторний аналіз – для здійснення порівняння існуючих різновидів методик викладання у ЗВО; метод операціоналізації понять – для опису специфіки викладання соціологічних дисциплін у ЗВО.

Виклад основного матеріалу. Освіта незалежно від часу є одним із найважливіших складових становлення особистості у суспільстві. Викладач допомагає студенту отримати бажаний рівень освіти, користуючись своїми власними знаннями та методикою викладання, які також несуть у собі виховний характер, що само собою впливає на формування як особистості, так і спеціаліста по закінченню вищої школи.

Методика викладання – це галузь педагогічної науки, що досліджує процес навчання з метою досягнення його більшої ефективності. Методика включає сукупність методів, правил і засобів навчання [11, с.33]. Також слід зауважити, що освіта має значний вплив на соціальний статус особистості, адже чим вищий її рівень освіти, тим у людини більше шансів стати успішним. За М.Вебером соціальний статус людини визначається за трьома величинами: рівень освіти, рівень кваліфікації та рівень навичок.

У 2001 р. була затверджена «Національна доктрина розвитку освіти України в XXI столітті» яка була розроблена Міністерством освіти і науки України й Академією педагогічних наук України. Цей документ розрахований на довгий період (100 р.). Значений законопроект був прийнятий задля того, щоб створити умови для розвитку й самореалізації кожного громадянина України. Але все ж доктрина містить у собі деякі розбіжності та неточності – у ній не враховується плин часу, та зміни на ринку праці, які він у собі несе щодо освіти, та вплив інших інститутів на неї, таких як : сім'я, релігія, тощо. Тож для реформування освіти потрібно детально розглядати всі поточні фактори впливу, лише після цього реформи зможуть вважатися успішними [8].

Головним чинником викладацької діяльності є встановлення довірливих та шанобливих взаємин між викладачем та студентом, що дає можливість передачі знань безпосереднім спілкуванням. Дуже влучно на цю тему висловлювався німецько-американський психолог Е.Фромм, який писав, що: «Не можна скоувувати свободу учня». Тобто, викладач завдяки своїм знанням та методам має наче підштовхнути студента до самостійної роботи над собою, шляхом донесення своїх суджень, трактувань, даючи інформацію, яка знаходиться на поверхні, тобто основні поняття, що спонукають студента для подальшого поглиблення у потрібному для нього напрямі [2, с.55].

Інституціоналізація навчальних дисциплін у ЗВО неминуче порушує питання щодо методики викладання, через те що предмет дослідження у вигляді

ді навчальної дисципліни та науки не можуть бути уподібнені один до одного, бо вони є винятковими явищами. Причиною цьому постає ряд таких факторів, як:

1. Навчальна дисципліна не охоплює усіх тонкощів науки, а лише її основні поняття.

2. Глибинність методики викладання наукової дисципліни залежить від зростання та розвитку науки.

3. Навчальна дисципліна є дидактично й методично перероблена у систему знання, для його засвоєння студентами.

4. Навчальна дисципліна з'явилася пізніше науки, адже для того, щоб нею цілком оволодіти потрібен час.

5. У навчальній дисципліні використовується не лише чіткий переказ наукових знань, але й також виховний підтекст, що допомагає у формуванні особистості студента.

6. Рівень викладання напряму залежить від особистості викладача, його знання предмету, ораторських навичок та вміння донести свою думку до аудиторії [13, с.43].

Завдяки викладачеві студент спеціальності «Соціальна робота» може цілком оволодіти змістовністю та структурою предмета дослідження, тлумаченнями про взаємозв'язок між розділами наукового знання. Викладач має донести відповідні знання, щоб зацікавити студента до аналізу та поглиблення отриманої інформації. Викладач повинен вміти шукати та оброблювати потрібну інформацію, чітко формулювати гіпотези та знаходити закономірності у досліджуваному предметі.

Доктор фізико-математичних наук, професор Г.Антонов, що оцінював рівень першоджерел для викладацької діяльності, зазначає наступне: «Гадаю, доти, доки не з'являться праці написані просто і зрозуміло, без «мережива», сплетеного з наукових, а то й псевдонаукових термінів, доступні найширшому колу викладачів, діяльний підхід у практиці навчання так і буде залишатися на рівні декларативних заяв» [10, с.173].

Зокрема, він спонукає викладачів та науковців використовувати творчий підхід, додавати більш прозорої інформації, щоб вона була однаково доступною як викладачеві, так і студенту. Як викладання, так і написання підручників або методичних рекомендацій має бути проаналізовано з точки зору того, чи зможе цей матеріал захопити студентів, викликати інтерес до предмету та підштовхнути до більшого поглиблення у вивчення тієї чи іншої дисципліни.

У кожного викладача стоїть задача щодо того, як донести певну інформацію, наприклад історик має показати реальність минулого, філософи показують як сприйняти світ через призму філософських міркувань, тощо.

Задача викладача соціальних дисциплін являє собою більш складний процес: він має донести, що за навколишньою гармонією світу стоять складні системи комунікації між групами, класами, спільнотами, пояснити виникнення нерівності серед спільноти людей, його причину та проблематику, проаналізувати проблему та структуру соціального устрою у суспільстві, пояснити причину виникнення конфліктів, підґрунтям яких є докорінно різні погляди та думки, інтереси та потреби, що іноді переростають навіть у війни [6, с.46]. Тож викладання настільки нелегких, але в той час дуже потрібних предметів, які розширюють людське уявлення про світ має починатися з поступових, не поспішливих кроків, де спочатку студент повинен вивчити основи соціології, соціальної роботи, їх історію, теорію, а згодом вже

більш поглиблюватися у вивчення більш складних тем. Такий прийом поступового вчення, від легкого до складного являє собою основу викладання будь-якої з дисциплін.

До рівнів навчання прив'язуються компетенції – соціальні норми, на які орієнтується той чи інший навчальний курс. Вони мають вимоги до освітньої підготовки студента, необхідні для його ефективної діяльності в відповідній професійній сфері. Таким чином, компетентність – це сукупність особистісних якостей студента, обумовлених досвідом його діяльності.

У сучасних умовах, коли в країні відбувається реформування вищої освіти, від правильного визначення компетенції залежить доля навчальної дисципліни, тому що неминуче постає питання: чи потрібна вона? В цілому все компетенції можна поділити:

– на загальнокультурні – які розвивають особистісні характеристики студента (мова, комунікативні здібності, творчу уяву, знання іноземних мов, офісної техніки безпеки та основ комп'ютерного програмування і т.д.);

– професійні – які необхідні для ефективного виконання роботи в рамках присвоєної відповідною кваліфікацією (наприклад, уміння складати програми соціологічних досліджень, проводити ці дослідження, аналізувати отримані дані і складати по ним звіти тощо).

Як свідчать існуючі соціологічні дослідження, на старших курсах активність студентів іноді знижується. Причини тому можуть бути різноманітні, головною з яких, скоріше за все є невірно підібраний метод викладання та неоптимальне спілкування викладача зі студентом. Зокрема, до викладача є дуже багато вимог, він повинен постійно розвиватися, підвищувати кваліфікацію, проявляти творчий підхід, щоб отримати зворотній зв'язок від студентів. Якщо викладач втрачає здатність і тягу до постійного розвитку, відповідно його лекції більше не несуть у собі чогось такого, що може зацікавити студентів, вони стають однотипними та не цікавими. За таких умов викладач може легко втратити свій авторитет.

Але така поведінка викладача може бути обумовлена не його небажанням до нових знань та навичок, а відсутність мотивації до відповідності вимог сучасного ринку праці. І звісно постає питання, чому сучасні викладачі втрачають мотивацію?

Через досить низький рівень заробітної плати в Україні для викладачів ЗВО. Як наслідок цього, викладачі беруть собі додаткові години, які віднімають час на підготовку додаткових лекцій, новаторство у їх проведенні. Поступово, за недостатністю часу та насаги для розвитку та пізнання чогось нового, лекції стають схожими на однорідний (подекуди не цікавий текст). Тож якість підготовки грає дуже важливу роль, як і шляхи до неї, які обов'язково включають у себе мотиваційну заробітну плату.

Наше суспільство у даному проміжку часу знаходиться у пошуку нових форм суспільного розвитку, відбувається криза економічної, політичної, й соціальної системи, внаслідок чого з'являються нові вчення, методи, в першу чергу в освіті.

Зокрема, можна казати про розробку новітніх методик та технологій викладання, які затверджуються на законодавчому рівні та впроваджуються в навчальний процес ЗВО. Проте, не всі новітні методики схвалюються викладачами, це може бути через важкість сприйняття нового, не прийняття вимог до молодих спеціалістів сучасного ринку праці. Саме через це може страждати якість сучасної освіти, та відповідно якість створення молодого кадрового за-

безпечення держави.

Якщо, говорити про новітні методики викладання, то як приклад слід зазначити дистанційне навчання. Через епідемію COVID-19, навчання студентів в ЗВО довелося перевести на дистанційну форму навчання. Оскільки освітній процес в очному режимі стало неможливим проводити, відповідно з'явилося достатньо сайтів для дистанційного навчання, наприклад: Moodle, Zoom, та інші. Звичайно, це не могло не торкнутися й методики та технологій викладання.

Дистанційна форма навчання має ряд переваг:

– Забезпечує швидкість відновлення знань, що отримуються зі світових інформаційних ресурсів;

– Дає змогу без обмежень розширити аудиторію викладача, ігноруючи при цьому географічні кордони;

– Дає можливість навчати молодь сільської місцевості й інших регіонів без відриву від виробництва, або з відривом на незначний період;

– Вона максимально приближена до специфічних потреб інвалідів при одержанні ними вищої освіти [5, с.84].

Найбільш ефективною формою навчання є та, яка забезпечує принцип взаємодії викладача зі студентом, у рамках онлайн курсів, відео-конференцій. У час технологій, у якому ми зараз перебуваємо, дистанційне навчання не являє собою проблему, оскільки в такому додатку, як наприклад Zoom, можна проводити лекції, екзамени, де спілкування викладача та студентів буде максимально приближеним до викладання в аудиторії університету. Викладач може продовжити застосовувати заохочуючі методики викладання, доносити інформацію у більш зрозумілій та цікавій формі, ніж за відсутності такого різновиду викладання, також кожен студент має змогу комунікувати з викладачем.

У викладанні соціальних дисциплін можливі різні варіанти класифікації. Важливо, щоб ці заняття включали використання таких навчальних завдань: завдання на вирішення проблемної ситуації, дискусію, навчальні ігри, написання рефератів, тестування тощо. Для створення проблемної ситуації необхідно, щоб поставлене питання було дійсно проблемною (навчальною, науковою або практичною), було розраховане на мислення, а не на просте запам'ятовування, мало чітку спрямованість, було сформульовано з урахуванням ступеня підготовленості студентів, передбачало б інтерес для них [11, с.242]. Метод дискусії ґрунтується на обміні думок між студентами і викладачами, вчить самостійно мислити, здійснювати практичний аналіз і ретельну аргументацію висунутих положень, поваги до думки інших. Навчальна дискусія використовується під час спільного розв'язання проблеми.

Навчальна дискусія створює оптимальні умови для попередження можливих помилкових тлумачень, для підвищеної активності студентів і міцності засвоєння ними матеріалу. Вона вчить прийомів аргументування, наукового доведення. Участь у дискусії виховує вміння активно відстоювати власну точку зору, критично підходити до чужих і власних суджень. Але цей метод тільки тоді дає бажаний результат, коли навчальний процес проходить в атмосфері доброзичливості, що дає змогу кожному висловлюватися, не боячись осуду, скептицизму тощо [6, с.298]. Участь в дискусії може відбуватися на семінарі за одним з питань плану або в спеціально підготовленому диспуті, що проводиться замість звичного семінару.

Студенти мають виконувати фіксовані завдання викладача. Наприклад, вони можуть підготуватися до обговорення результатів соціологічних досліджень,

розробити тези вступного слова, яке визначить проблему і викличе суперечку, зробити відеозапис або грамзапис бесіди або суперечки і т.д. Наступним важливим для процесу вивчення соціальних дисциплін є метод пізнавальних ігор, тобто спеціально створена захоплююча розважальна діяльність, яка має неабиякий вплив на засвоєння студентами знань, набуття умінь і навичок. Гра у навчальному процесі забезпечує емоційну обстановку відтворення знань, полегшує засвоєння навчального матеріалу, створює сприятливий для засвоєння знань настрій, заохочує до навчальної роботи, знімає втому, перевантаження [3, с.54].

Як відомо, будь-яка гра – це ролева взаємодія умовно протиборчих груп у формі розваги або змагання з приводу досягнення певної мети. Навчальна гра запозичує із звичної гри змагання, протиборство груп, ролеву поведінку її учасників, розважальний елемент і переводить групу в взаємодію із сфери розваги в площину «реальної» поведінки студентів у виробничих, суспільних умовах. Моделі цих умов конструюються засобами навчального процесу, так, щоб в них містилася висока концентрація складних ситуацій, призначених для вирішення учасниками гри, і щоб імітовані при цьому процеси відображали життя, а рішення – сучасний рівень науки [9, с.132].

Ознаками навчальної гри є: імітація навчальними засобами виробничих або суспільних умов, прямо пов'язаних з однією з тем курсу; проблемне конструювання етапів гри і ситуацій; колективне вирішення завдань її учасниками; змагальний рух до мети; ролева взаємодія студентів; дотримання прийнятих в грі правил; суспільна значущість досягнутого в грі результату. Важливим є інтерес студентів до проблеми. Навчальні ігри не можуть бути дуже тривалими, оскільки обмежені об'ємом занять. Можна виділити два типи навчальних (дидактичних) ігор: пізнавальні і ділові (виробничі). За допомогою гри на заняттях відбувається моделювання життєвих ситуацій, що викликають інтерес до навчальних предметів.

Тестування – одна із форм контролю знань студентів. За останні роки тестування стало популярним, ним стали захоплюватися в системі освіти. Оцінка за тестування у жодному випадку не повинна розглядатися як єдина, підсумкова. Вона може скласти лише частину балів загальної оцінки за всі види роботи з предмету протягом семестру або навчального року, хоча і впливає на неї. Однак тестова перевірка може виявити лише знання фактів, але не здібності, вона заохочує механічне запам'ятовування, а не роботу думки, до того ж потребує багато часу для складання програм [4, с.52].

Вибір методу значною мірою залежить від навчальної дисципліни. Окремі методи успішно використовують у процесі вивчення всіх навчальних дисциплін (наприклад, пояснення, дискусія), інші – лише певної групи предметів (наприклад, проведення соціологічного дослідження).

Методи навчання, які використовуються при викладанні соціальних дисциплін, повинні відповідати освітній і виховній меті, змістові освіти, виховувати всебічно розвинених особистостей, які б мали широку освіту й свідомо використовували свої знання і здібності на користь держави, суспільства. Особлива увага на сьогодні звертається на методи, що потребують свідомого підходу, активності, самостійності й творчості у навчально-пізнавальній діяльності. Процес навчання визначається системою дидактичних принципів, що впливають із його закономірностей. Дидактичні принципи слід враховувати й під час вибору методів навчання, за допомогою яких викладач повинен поступово, систематично навчати студентів, подавати їм навчальний матеріал доступно, наочно, науково, дбати, щоб вони виявляли самостійність та активність і свідомо засвоювали його.

Сьогодні у ЗВО відбуваються зміни у викладанні соціально наук, їх змісті, структурі, формі і методах. Різко змінилися вимоги до фахівця з вищою і середньою спеціальною освітою. Зараз після закінчення навчального закладу студент повинен розраховувати на себе, на свої можливості, здібності, знання, уміння і навички; вміти адаптуватися в новій обстановці; швидко і творчо вирішувати поставлені життям проблеми. Допомогти йому в цьому і повинне використання у викладанні дисциплін активних, інтерактивних, стимулюючих методів навчання.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, наука про суспільство являє собою здатність уявляти, розуміти і пояснювати те, як людям вдається чи не вдається створювати, підтримувати і руйнувати форми суспільного життя, зразки суспільних дій і взаємодій для студентів спеціальності «соціальна робота». З'ясовує місце і функції кожного соціального явища і процесу, дає людям потрібні орієнтири, допомагає зрозуміти обставини життя, сприяє пошуку виходу з лабіринту умов соціального буття, служить своєрідним компасом у буремному морі людських відносин. Вона здатна діагностувати і лікувати соціальні хвороби, виконувати прогностичні та прикладні функції, як на рівні макро-соціальних процесів і систем, так і на мікрорівні їх функціонування.

Методика викладання соціологічних дисциплін одночасно прагне до понятійно-абстрактного осмислення від соціального і до конкретного описування соціальних феноменів реального життя людини, забезпечуючи водночас осмислення усієї цілісності процесу життя. Особливе місце методики викладання соціологічних дисциплін полягає у тому, що вона формує у студентів спеціальності «соціальна робота» культуру та мислення, здатність правильно сприймати соціальні процеси, що відбуваються у нашому посткомуністичному суспільстві, сприяє формуванню знань про соціальну дійсність, пояснює логіку процесів соціального розвитку, розробляє концептуальний апарат, методологію та методику соціологічних досліджень.

Список використаної літератури

1. Беланова Р.А. *Гуманізація та гуманітаризація освіти в класичних університетах (Україна – США)*. Київ: Пульсари, 2002. 216 с.
2. Богомаз К.Ю., Дика О.І., Сорокіна Л.М. *Методика викладання соціології: навчальний посібник для вищих навчальних закладів*. Дніпродзержинськ: вид-во ДДТУ, 2005, 168 с.
3. Бондар В.Н. *Дидактика: ефективні технології навчання студентів*. Київ: Вересень, 1996. 136 с.
4. Головаха С. *Українське суспільство 1992-2008. Соціологічний моніторинг*. Київ: Ін-т соціології НАНУ, 2008. 84 с.
5. Малахова Ж.Д., Огаренко В.М. *Викладання соціології: досвід інноваційних прийомів: навчальний посібник*. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 280 с.
6. Лукашевич М.П., Туленков М.В., Яковенко Ю.І. *Соціологія*. Київ: Каравела, 2008. 644 с.
7. Малахова Ж.Д., Огаренко В.М. *Викладання соціології: досвід інноваційних прийомів*. Запоріжжя: Гуманітарний університет ЗІДМУ, 2006. 280 с.
8. Національна доктрина розвитку освіти України. URL: https://www.docme.su/doc/131072/nac%D1%96onal_na-doktrina-rozvitku-osv%D1%96ti-ukra%D1%97ni-v-xxi-stol%D1%96t. (дата звернення 21.01.2021)

9. Соціологія: Короткий енциклопедичний словник / під ред. В.Воловича. Київ: Укр. Центр духовн. культури, 1998. 736 с.
10. Соціологія: Навчальний посібник. 2-ге вид. За ред. С.О.Макеєва. Київ: Т-во «Знання» КОО, 2003. 455с.
11. Соціологія: терміни, поняття, персоналії: Навчальний словник-довідник / уклад. В.Піча, Ю.Піча, Н.Хома та ін. Київ: Каравела; Львів: Новий Світ-2000, 2002. 480 с.
12. Тарасенко В. *Концептуальні основи соціології. Соціологічна теорія: традиція та сучасність*: навчальний посібник. Київ: Інститут соціології НАН України, 2007. С. 7-49.
13. Шляхтун П.П. *Методика викладання соціально гуманітарних дисциплін*. навчальний посібник. Київ: ВЦ «Академія», 2011. 224 с.

References

1. Belanova, R.A. (2002). *Humanizatsiia ta humanitaryzatsiia osvity v klasychnykh universytetakh (Ukraina – SShA)* [Humanization and humanization of education in classical universities (Ukraine - USA)]. Pulsars. [in Ukrainian].
2. Bogomaz, K.Yu., Dika, O.I., & Sorokina, L.M. (2005). *Metodyka vykladannia sotsiologii* [Methods of teaching sociology]. Dniprovsk State Technical University. [in Ukrainian].
3. Bondar, V.N. (1996). *Dydaktyka: efektyvni tekhnologii navchannia studentiv* [Didactics: effective technologies of teaching students]. Veresen. [in Ukrainian].
4. Golovakha, E. (2008). *Ukrainske suspilstvo 1992-2008* [Ukrainian society 1992-2008]. Institute of Sociology of the National Academy of Sciences of Ukraine. [in Ukrainian].
5. Malakhova, Zh.D., & Ogarenko, V.M. (2008). *Vykladannia sotsiologii: dosvid innovatsiinykh pryiomiv* [Teaching sociology: the experience of innovative techniques]. Center for Educational Literature. [in Ukrainian].
6. Lukashevich, M.P., Tulenkov, M.V., & Yakovenko, Y.I. (2008). *Sotsiologhiia* [Sociology]. Karavela. [in Ukrainian].
7. Malakhova, Zh.D., & Ogarenko, V.M. (2006). *Vykladannia sotsiologii: dosvid innovatsiinykh pryiomiv* [Teaching sociology: the experience of innovative techniques]. Humanities University of ZIDMU. [in Ukrainian].
8. Natsionalna doktryna rozvytku osvity Ukrainy [National doctrine of education development of Ukraine]. URL: https://www.docme.su/doc/131072/nac%D1%96onal._na-doktrina-rozvitku-osv%D1%96ti-ukra%D1%97ni-v-xxi-stol%D1%96t (accessed: 21.01.2021) [in Ukrainian].
9. Volovych, V. (Ed.) (1998). *Sotsiologhiia* [Sociology. A short encyclopedic dictionary]. Ukrainian centre of siritual culture. [in Ukrainian].
10. Makeeva, S. (Ed.). (2003). *Sotsiologhiia* [Sociology]. Znannia. [in Ukrainian].
11. Picha, V., Picha, Y. & Khoma, N. (Eds.). (2002). *Sotsiologhiia: termini, poniattia, personalii* [Sociology: terms, concepts, personalities]. Karavela, Novyi Svit-2000. [in Ukrainian].
12. Tarasenko, V. (2007). *Kontseptualni osnovy sotsiologii. Sotsiologichna teoriia: tradytsiia ta suchasnist* [Conceptual foundations of sociology. Sociological theory: tradition and modernity]. Institute of Sociology of the National Academy of Sciences of Ukraine. [in Ukrainian].
13. Shlyakhtun, P.P. (2011). *Metodyka vykladannia sotsialno humanitarnykh dystsyplin* [Methods of teaching social sciences and humanities]. Akademiia. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 15.03.2021 р.
Стаття прийнята до друку 20.03.2021 р.

Zoska Yana

Doctor of Sociological Sciences, Professor
Professor of Philosophy and Sociology Department
Mariupol State University, Mariupol, Ukraine, Ukraine

Stadnyk Alona

Candidate of Sociological Sciences
Associate Professor of Sociology and Social Work
Classical Private University, Zaporizhzhya, Ukraine

Evseeva Kateryna

student
Department of Social Work and Psychology
Zaporizhzhya Polytechnic National University, Zaporizhzhya, Ukraine

METHODS OF TEACHING SOCIOLOGICAL DISCIPLINES FOR STUDENTS OF THE SPECIALTY «231-SOCIAL WORK»

Abstract. During the period of reforming of higher education in Ukraine, issues related to the methodology and technology of teaching sociological disciplines in higher education for non-core specialties become relevant. Sociology as a science is especially relevant in Ukraine, as it preconditions the creation of scientific foundations of a conscious civil society, which enriches the population with freedom of thought and harmonious development. In order for an individual to use the obtained freedom responsibly and effectively, it is necessary to understand the fundamental principles of the functioning of various institutions of the state, its social phenomena and processes. That is why there is a need to analyze and improve the existing methods of teaching sociological disciplines. The aim of the study is to research methods of teaching sociological disciplines for students majoring in «231 – Social Work». The following methods and approaches were used in the course of research: system analysis – to find out the characteristics of modern methods of teaching sociological disciplines in free economic zones; comparative and multifactor analysis – to compare the existing types of teaching methods in the free economic zone; method of operationalization of concepts – to describe the specifics of teaching sociological disciplines in higher educational establishments. The method of teaching sociological disciplines is that it forms in students majoring in «social work» culture and thinking, the ability to correctly perceive social processes occurring in our post-communist society, contributes to the formation of knowledge about social reality, explains the logic of social development, develops conceptual apparatus, methodology and methods of sociological research.

Key words: social work; social worker; sociology; teaching methods; higher educational establishments.